

SKUODO METRAŠTIS

PRANCIŠKUS ŽADEIKIS

Kalba netaisyta

Nuotraukoje – mūsų senelių Skuodas. Nuotrauka iš Ginto Andriekaus archyvo

1922 metai

Naktį iš 5 į 6 kovo mėnesio dieną plėšikai apipuošė ūkininką Vincentą Lukšą Narvydžių kaime ir, įrėmę brauningą į krūtinę, pareikalavo pinigų. Atimta 600 auksinių rublių ir 60 dolerių, žmonos šliūbiniai¹ rūbai. Skuodo milicija nė piršto nepajudino, kad susekus plėšikus. Tuomi pradrąšėję birželio mėnesį jie baisiai apiplėšė ūkininką Novickį Urvių kaime: patį Novickį tris kartus peršovė, Novickienei gi degino pakulomis letenas ir rankas. Vis tiek piktadarių niekas nesusekė. Paaiškėjo, kad visa tai daręs Girdžiūnas iš Rūšupių. Ilgainiui liko suimta keletas asmenų iš Narvydžių, bet tik tokie, pas kuriuos Girdžiūnas buvęs arba pas kuriuos rasti apiplėštųjų daiktai. Pavargino truputį ir vėl paleido.

J. E. ŽEMAIČIŲ VYSKUPO APSILANKYMAS SKUODO DEKANATE

J. E. vyskupas Pr. Karevičius atvyko Skuodan 12 rugpjūčio geležinkeliu ir aplankė visą Skuodo dekanatą. Visur buvo tikinčiųjų su džiaugsmu priimamas. Visur labai mažai tebuvo priimančių šv. Sutvirtinimo Sakramentą, nes apsilankydamas 1918 metais ir mažučius sutvirtino. Vyskupas matomai to nemė domėn ir visose bažnyčiose nebuvo ko veikti. Stipriai reikalavo, kad inventoriai ir pajamų bei išlaidų knygos būtų iš anksto

sudėtos jo kambaryje. Kartenoje buvo skundų ant klebono Kazimiero Daukšos, kad netaisąs bažnyčios stogo, kad špitolėje negalima esą pavargėliams gyventi ir kad kapams neduodąs žemės. Vyskupas rado skundą esant gana pamatuotą ir pasiūlė klebonui, kad susimainytų su koku nors kaimynu. Klebonas atsiprašė ir pareiškė pamėginsiąs susitaikyti su parapijonais². Taip pat dėlėi amžinų skundų pasiūlė Šačių klebonui Antanui Gedimin-Beržanskiui atsakyti nuo Šačių ir apsigyventi Skuodo altarijoj. Į Šates liko paskirtas klebonu kunigas Tadas Urbonas iš Jokūbavo.

APAŠTALIŠKOJO VIZITATORIAUS KUN. ANTONINO ZECCHINI APSILANKYMAS SKUODO DEKANATE

Tai įvyko birželio 26 dieną. J. E. Zecchini atvyko iš Plungės Kartenon. Buvo sutiktas tomis pat iškilmėmis, kaip ir vyskupas. Klebonas pasveikino lotynų kalba. Jis irgi atrėžė labai gyvai toje pat kalboje ir liepė kanauninkui Stakauskui išversti lietuviškai. Tos prakalbos turinys buvo maždaug toks: jis esąs siųstas šv. Tėvo, kad lietuvių tautai atvežti pasveikinimą, nes nors šv. Tėvas mylįs tautas, bet lietuvių tauta jam esanti dar meilesnė, nes po Rusijos neprielankia valdžia nebuvę galimybės turėti santykius tarp šv. Tėvo ir Lietuvos. Kaip motina, ilgai nemačius savo sūnaus, kaip pamato jį grįžtantį maloniausiai jį apkabina ir bučiuoja, taip šv. Tėvas vėl dabar su lietuvių tauta. Bet jis siuncia per mane savo pasveikinimus ir patarimus tai tautai. Pirmoje vietoje *parentes et seniores*³ be galo turi rūpintis jaunuomene, kad užauginus šv. Tikėjimo dvasioje, o tai galima padaryti patiems duodant gerą pavyzdį. Jei *seniores et parentes* tą šv. Tėvo patarimą tinkamai atliks, tai jie privalo žinoti, kad lietuvių tauta turės garbę ir puikią ateitį. Jaunuomenė vėl nei už ką neprivalo prisidėti prie antibažnytinių⁴ draugijų.

Važiuojant iš Kartenos Kretingon, lydėjo ir sutiko Kartenos ir Kretingos raitarija⁵. Pervažiuojant sodžius prie Garbės vartų irgi

Pamaldos prie Skuodo Mūro kryžiaus. XX a. I p.
Nuotrauka iš Ginto Andriekaus archyvo

sakydavo ilgus lotyniškus pamokslus ir liepdavo juos persakyti lietuviškai.

Kretingoj po pamaldų prisistatė jam draugijos. Grafas Tiškevičius kalbėjo Kretingos valsčiaus Tarybos vardu lietuviškai. Visos katalikiškos organizacijos paaukodavo dėžutę, kurioje būdavo įdėtas plunksnai kotelis iš burkštino⁶. Įteikdamas dėžutę, ūkininkas Andriekus šitaip prakalbėjo: pirmoji plunksna, kuri bus įdėta į tą kotelį, privalo aprašyti šv. Tėvui lietuvių tautos vargus, ašaras, jos smerkimąsi prieš neprigulmybės ir priešų nuožmybę, kurie stengiasi Lietuvą apšmeižti ir žeminti, ir pražudyti.

Palangoje A. Zecchini niekaip nenorėjo užėti pas grafą Tiškevičių, manydamas, kad tuomi užsigaus lietuviai, bet galų gale sutiko, kuomet paaiškėjo, kad lietuviai nėra tokie, kokiais juos piešia lenkai.

Iš Palangos Vizitatorius išvažiavo į Gargždus.

RINKIMAI Į SEIMĄ

Rinkimai į Seimą vyko spalio 10 ir 11 dieną. Šitie rinkimai skyrėsi nuo rinkimų į Steigiamąjį Seimą 1920 metais tuomi, kad buvo varoma visų partijų kur kas stipresnė agitacija. Iš socialistų pusės keletą kartų buvo apsilankęs Šmotelis ir įkūrė Valstiečių sąjungos skyrių. Po jo buvo Bielinis ir eskunigas Vilūnas. Iš krikščioniškųjų kalbėtojų buvo Riauka, Ambrazaitis ir Simanauškas. Krikščionių ūpas buvo nekoksai, nes, be Valstiečių Sąjungos, Skuode veikė dar socialistinė jaunimo kuopa. Visas valsčiaus aparatas buvo socialistų rankose, milicija irgi pasirodė jų pusėje. Visa tai matant ėmė baimė, ar tik laimėsime. Skuode susitvėrė⁷ Krikščionių komitetas, į kurį įėjo daug moterų, kurios nesigailėjo triūso, kad nesusipratusiems patarti, už ką privalo balsuoti. Apskritai imant, visų žmonių ūpas buvo prieš socialistus. Nieko negelbėjo bjaurūs socialistų paveikslai prieš dvasiškiją⁸. Rinkimus Skuode ir visame dekanate laimėjo krikščionys. Štai balsavimo pasėkmės⁹ (žr. lentelę nr. 1)

Skuodo dekanato dvasiškija, kad pasėkmingai¹¹ vedus rinkimus, buvo išsižadėjusi savo algų už 1921 metus ir pervedusi tuos pinigus tam tikram Skuodo dekanato Rinkimų komitetui, į kurį įėjo dekanas Pr. Žadeikis, kunigas Juozas Ruibys ir paskiau buvo įtrauktas Vladas Kateiva, Skuodo progimnazijos direktorius. Tam komitetui pavestoji pinigų suma siekė 32 000 markių. Komitetas prilygdamas¹² sau uždėtą¹³ pareigą, rugpjūčio mėnesio pradžioje išleido į dvasiškiją aplinkraščių šitokio turinio (maždaug): Eina mirtina kova tarp krikščionių ir socialistų, jei mes pralaimėsime šiuos rinkimus, mums belieka katakombai. Todėl į darbą kiekvienoje parapijoje privalo būti sutvertas rinkimų komitetas centralinis¹⁴, o kiekviename kaime jo skyriai. Tų komitetų užduotis yra daboti¹⁵, ar visi to kaimo gyventojai yra įtraukti į rinkimų sąrašus ir raginti, kad visi balsuotų, ir apskritai rūpintis rinkimais.

Rugsėjo mėnesio viduryje minėtasai komitetas išleido antrą aplinkraščių, kuriame jau visai besiantinan rinkimams buvo klebonams pasiūlyta rinkimų dieną padaryti pamaldas su atitinkamais paaiškinimais apie rinkimus, ir pačią rinkimų dieną turėti geroką būrį ištikimų žmonių, kurie rinkikams bruktų savo korteles ir atiminėtų priešingąsias¹⁶.

(Nukelta į 40 p.)

Partijos pavadinimas ir numeris	Skuodas	Lenkimai	Truikiniai	Mosėdis
Nr. 1 Krikščionys ūkininkai	299	137	113	737
Nr. 2 Krikščionys darbininkai	474	312	189	848
Nr. 3 Krikščionys demokratai	603	678	236	1419
Nr. 4 Socialistai	804	49	76	92
Nr. 5 Bolševikai	206	30	109	792
Nr. 6 Latviai	26	0	21	7
Nr. 7 Bepartinių ¹⁰	9	2	2	2
Nr. 8 Bolševikai	5	2	0	2
Nr. 9 Žemdirbių ir pažang.	67	9	85	9
Nr. 10 Social. valstiečių	316	107	88	230
Nr.11 Žydų sionistų	327	2	0	58
Nr. 12 Kairiųjų socialistų	59	16	17	147
Nr. 13 Pažangos atsk.	9	3	5	12
Nr. 14 Bolševikų	11	3	6	1
Nr. 15 Rusų juodašimčių	21	4	24	14
Nr. 16 Socialistų liaudininkų	25	0	0	10
Nr. 17 Žydų liaudininkų	21	0	0	0
Nr. 18 Žydų (neišskaitoma)	146	0	0	43

Lentelė Nr. 1. 1922 m. spalio 10 ir 11 dienomis įvykusių rinkimų į Seimą rezultatai Skuode, Lenkimuose, Truikinuose ir Mosėdyje

Partijos pavadinimas ir numeris	Skuodas	Mosėdis	Ylakai	Salantai
Nr. 1 Dalgininkų	102	105	97	50
Nr. 2 Socialistų	1382	405	428	108
Nr. 3 Krikščionių demokratų	944	820	879	508
Nr. 4 Darbo federacijos	1219	928	853	641
Nr. 5 Ūkininkų sąjunga	945	909	668	881
Nr. 6 Lietuvos ūkininkų sąrašas	20	15	51	212
Nr. 7*				
Nr. 8				
Nr. 9 Bolševikų	160			
Nr. 10 Valstiečių liaudininkų	337	394		
Nr. 11 Bolševikųoj.	13	8	15	
Nr. 12 Bolševik.	52	164	162	
Nr. 13. Žydų	724	110	223	
Nr. 14 Bepartin.	12	0	21	
Nr. 15 Pažangos	82	30	504	
Nr. 16 Bolševikų	1	1	0	
Nr. 17 Rusų	3	1	0	
Nr. 18 Savivaldų	3	3	4	

Lentelė Nr. 2. 1923 m. gegužės 13–14 dienomis įvykusių rinkimų į Seimą rezultatai Skuode, Mosėdyje, Ylakuose, Salantuose

* Čia ir kitose vietose, kur nėra įrašų, lapo dalis buvo nuplėšta, įrašų neįmanoma atkurti – R. Š. pastaba)

Vilnų karšykoje

Senasis Skuodas nuo Skuodo bažnyčios viršaus

Senajo Skuodo tilto per Bartuvą likučiai.
Nuotraukos iš Ginto Andriekaus archyvo

(Atkelta iš 39 p.)

Nelaimės

1922 METAI

1. Rūšupių malūno savininkas vokietis Cibenethas, matomai¹⁷, pasigėręs, pasikorė birželio mėnesyje.

2. Mažųjų Rūšupių kaime liepos 21 dieną pasikorė Nikodemas Simutis, devyniolikos metų amžiaus, matomai melancholikas.

3. Rugsjūčio mėnesyje Kulių kaime sudegė du ūkininkai – Paulauskis ir Gedrimas. Priežastis – girtuoklio Šiukštos girtuokliavimas.

1923 metai

1. Kunigo Mato Veito mirtis. M. Veitas, Skuodo altarista nuo 1914 metų, mirė sausio 12 dieną, turėdamas 89 metus (buvo gimęs 1834 metais Veitelių kaime, Ylakių parapija). 1863 m. įsikišo į lenkų maištą ir liko ištremtas į Mezenį (Archangelsko gubernija). Iš Mezenio liko nukeltas į Krasnojarską, paskui į Pavolgį, regis, į Saratovą. Po to liko leista grįžti, bet tik į Kuršą. Tuomet jis paliko paskirtas Šenbergo klebonu. Čia bebūdamas išleido spaudoje latvių kalboje pirmą maldaknygę. Sugrįžus į Lietuvą, ilgus metus buvo Kalnalyje filijoje. Paliko daug įvairių užrašų, kuriuos apsiėmė sutvarkyti Damazas Treigys (Skuodo šviesuolis ir knygnešys Antanas Šilgalis aktyviai dalyvavo spaudoje, pasirašinėdamas Damazo Treigio slapyvardžiu (R. Š. pastaba).

RINKIMAI Į SEIMĄ

Pirmasai Seimas, išrinktas pernai spalio mėnesį, pasirodė negalįs dirbti, todėl liko¹⁸ Prezidento paleistas ir paskelbti nauji rinkimai gegužės 13 ir 14 dienomis. Tuose rinkimuose Krikščionys demokratų, Darbo federacija ir Ūkininkų sąjunga laimėjo daugiausiai. Štai balsavimo pasėkmės kai kuriuose apylinkės valsčiuose (žr. lentelę Nr. 2).

Mažoj Paluknėj garvežio kibirkštys sudegino Sadauskiui trobą su visu turtu birželio 24 dieną.

Kunigo Antano Beržanskio mirtis. Rugsjūčio 4 d. pasimirė antrasai Skuodo altarista kun. A. Beržanskis, būk tai kunigaikščio Gedimino ainis. Visa jo pavardė skambėjo Gedimin-Beržanskis-Klausutis. Neišbuvo Skuode nei metų. Pirma jis buvo Šačių klebonu nuo 1906 iki 1922 metų.

Skuodo geležinkelis stoties rajonas. Ginto Andriekaus nuotrauka

VISUOTINIS GYVENTOJŲ SURAŠYMAS

(Skuodo miesto gyventojų surašymo duomenys (puslapio pradžia nuplėšta))

Vyrų – 5 760; moterų – 6 756; žydų – 1 280; lenkų – 4; rusų – 155; vokiečių – 91, latvių – 780, mahometonų – 1.

SKUODO DEKANATO SUMAŽINIMAS

Generalvikaro, vyskupo F. Skvireckio parėdymu iš rugsėjo 10 dienos Nr. 3 154 visi Žemaičių vyskupijos dekanatai liko sumažinti. Iš 17 dekanatų padaryti 32. Prie Skuodo dekanato beliko tik šios bažnyčios: Skuodo, Truikinių, Mosėdžio, Salantų, Kalnalio, Grūšlaukės, Šačių, Ylakių ir Lenkimų.

NAUJASIS SKUODO ALTARISTA

Į mirusio kunigo Antano Gedimin-Beržanskio vietą liko paskirtas kunigas Julijus Narkevičius iš Mikoliškės. Skuodan jis atvyko 1923 metų gruodžio 1 dieną.

1924 metai

I. Kovo 3 dieną sudegė Narvydžių kaime ūkininkų Leono Viršilo naujos trobos. Nuos-

tolis gan didelis. II. Kovo 12 dieną Narvydžių kaime iš nežinomos priežasties pasikorė 18 metų vaikas Kazimieras Šlečkus. Tėvai ir broliai labai nuliūdo. III. Pavasaris šiemet buvo nepaprastai šaltas, medžiai sužydo tik apie birželio 1 dieną. Bet vasara buvo šilta, užaugo labai geras vasarojus. Rugiai visoje Lietuvoje bendrai buvo menki. Kainos buvo šitokios: rugiai 30 Lt (3 doleriai) už centnerį, avižos 21 Lt (2 doleriai) už centnerį.

Rankraštį 1996 m., tyrinėdama Skuodo parapijos bažnytinės knygas, surado ir spaudai parengė Skuodo gyventoja Rymanė Šmaižienė. Rankraštis surastas Skuodo, Mosėdžio, Lenkimų, Ylakių ir Salantų Romos katalikų Bažnyčios Mirties metrikų knygoje Nr. 139.

- ¹ Vestuviniai.
- ² Parapijiečiais.
- ³ Šioje vietoje – kunigai.
- ⁴ Prieš Katalikų bažnyčių pasisakančių.
- ⁵ Raiteliai ant žirgų.
- ⁶ Gintaro.
- ⁷ Įsikūrė, pradėjo veikti.
- ⁸ Dvasininkus.
- ⁹ Rezultatai.
- ¹⁰ Nepartiniai.
- ¹¹ Sėkmingai.
- ¹² Vykdydamas.
- ¹³ Patikėtas.
- ¹⁴ Centrinis.
- ¹⁵ Rūpintis, žiūrėti.
- ¹⁶ Gautas iš kitų partijų.
- ¹⁷ Matyt.
- ¹⁸ Buvo.

IŠSAUGOKIME

KAZIMIERAS SADAUSKAS

Skiriu kanauninko Pranciškaus Žadeikio atminimui

Prie laiko amžinos tėkmės
Maldaujame, rankas ištiesę:
– Vartus atkelkit užmaršties,
Pažvelgt į praeitį taip šviesią!

Tuoj spindulys, akinantis
Iš tolimų dienų vaikystės,
Sušildys drebančias mintis,
Atnešęs dangiškos ramybės.

Kaip viskas čia gražu, jauku:
Šalis tylių gamtos altorių.
Tu ateini kviečių lauku
Su duonele Dangaus Artojo.

Ir skliautuose erdvės aidės
Orus garbingo mokytojo
Pamokslas Raštų Išminties:
„Save žmonijai paaukojo!

Už mūsų karčių nuodėmę,
Už sielą merdinčią, už laisvę...
Te pykčiai, Žemę liūdinę,
Išsirpins skaisčių gėrio vaisių!“

Palaiminęs tarei: Amen,
O kunige, šviesus Pranciškau,
Taip eisim amžinon prasmėn,
Kai blogo žiaurios ordos klykaus.

Į puotą iškviesta jau daug,
Kas suskaičiuos pasaulio skausmą?!
Ir šaukiamės bėdoj, Dangau,
Kam mirtys kerta derlių gausų.

O bangos juodos neveltis,
Tarsi bedalį Odisėją
Skandina jūrose nakties.
Kada sugrįš taika į sėją?

Bet Tavo sėkla išberta
Nekrito į dykynės smėlį –
Ir šaknimis nauja karta
Jau kelia ryto želmėnėlį.